

Marcel Koprol

KAKO OBLIKOVATI SKUPNO ZUNANJO POLITIKO DRŽAV ČLANIC EU DO PUTINOVE RUSIJE?

Ujetnica globalnih spon lastne geopolitike

Zaradi stisnjenosti med svojo veliko zaveznico ZDA in trdo ideološko nasprotnico, Sovjetsko zvezo, je bila evropska zunanja politika od konca 2. svetovne vojne pa do padca Berlinskega zidu dejanska ujetnica lastnega geopolitičnega prostora. Evropa je morala zato svoje zunanjepolitične odločitve vedno tehtati in jih usklajevati s pričakovanji obeh držav. Pri tem so za države Srednje in Vzhodne Evrope sovjetska stališča v večini primerov veljala kot obvezno vodilo pri sprejemanju vseh njihovih pomembnih diplomatskih potez, medtem ko je bila za države Zahodne Evrope njihova zunanjepolitična samostojnost vseeno za nekaj odtenkov bolj izrazita. V tistem obdobju sta v taboru zahodnih držav predstavljali poseben primer le poraženki 2. svetovne vojne, Nemčija in Italija, ki sta v svojem diplomatskem nastopanju potrebovali veliko mero spretnosti ter potrpljenja, da sta lahko svoje zunanjepolitične poteze uspešno krmarili med čermi okolja Hladne vojne, ki so jih poosebljale njune obveznosti do atlantskega zavezništva in realnost takratnega sovjetskega vzhoda.

Po končani Hladni vojni se je politično okolje spremenilo in Evropa je na področju zunanje politike postala veliko bolj samostojna, čeprav so jo še vedno omejevali njena geopolitična pozicija, odvisnost od ruskih energetskih virov ter Srednjevhodni konflikt, ki mu ni videti konca. Toda ponujenih možnosti v odnosu do na novo nastale ruske države, žal, vseeno ni znala v zadostni meri obrniti v svojo korist. Glavno krivdo za tako stanje je treba pripisati dejstvu, da je po razpadu Sovjetske zveze med zahodnimi politikami zavladala povsem neutemeljena evforija, ki je botrovala popolnoma zgrešenemu prepričanju, da bo zdaj lahko Zahod brez posebnih naporov Rusijo uspešno integriral v globalno gospodarstvo in jo postavil v odvisnost od evropskega gospodarstva.

maj 8, 2018

Od kod je izhajalo tako prepričanje, je težko pojasniti; dejstvo pa je, da že to kaže, da se ruske zgodovine, njenih strahov, njenega nenehnega občutka ogroženosti in stoletnih frustracij pred zahrbtnimi nameni zahodnoevropskih držav, evropski politiki sploh niso zavedali¹. Drugače namreč ne bi zmotno verjeli in tudi pričakovali, da bo po propadu Sovjetske zveze Moskva kar samodejno, torej brez vsakega tujega "napora"², tudi politično postala bolj odvisna od EU. Toda realnost je zelo hitro povedala svoje in EU je ostala še naprej energetsko odvisna od Rusije, rusko politične poteze na mednarodnem prizorišču pa ne kažejo prav nobene odvisnosti od EU. In tu leži ključ za razumevanje mlačnih evropskih strateških pogledov na odnose z Rusijo, saj so strateški gospodarski vložki v sodelovanju posameznih držav z Rusijo zanje preveliki, da bi jim dopuščali trša politična stališča in odločitve.

Tako nam leto 2018 kaže, da se realno stanje v evropsko ruskih odnosih ni bistveno spremenilo, kar lepo ponazarja zadnji primer neuglašanih obsodb in sprejetih diplomatskih sankcij proti Rusiji, ki jo je Vel. Britanija obtožila, da nosi odgovornost za nenavadno skrivnostne dogodke, povezane z zastrupitvijo dvojnega vohuna in njegove hčerke v britanskem Salisbury-ju. Čeprav je bilo Britancem vse kristalno jasno in so odgovornost za dogodek nenavadno hitro pripisalo Moskvi, je le en del držav članic EU sledil angloameriškim diplomatskim sankcijam in ruske diplomate poslal nazaj v Moskvo, medtem ko se drugi del na ta dogodek ni niti približno tako burno odzval.

In če zdaj v našo oceno vnesemo kanček analitične predrznosti, lahko celo zapišemo, da smo bili morda v tem primeru spet priče v političnem zakulisju dogovorjenega vsebinsko usklajenega³ odzivanja držav članic EU, s katerim se ponovno izkazuje tradicionalna previdnost EU, ki v primeru odzivanja na "rusko problematiko" ravna v skladu s preteklimi vzorci in normami. Sprejeti neenotni odziv držav članic EU je tako zadovoljil pričakovanja obeh njenih zahodnih partneric⁴, kot tudi ni pokvaril njenih odnosov z Rusijo, ki jo zalaga z

¹ Ali pa so jo namerno pozabljali in ruskim politikom pripisovali povsem napačne bodoče politične odločitve (op. avtorja).

² Beri: med evropskimi državami dogovorjene in sprejete "vzhodne strategije" (op. avtorja).

³ Tega podatka nimamo (op. avtorja).

⁴ Velike Britanije in ZDA (op. avtorja).

maj 8, 2018

energenti. Je pa treba zapisati, da je bil tudi ruski odgovor v tem "zaostrenem diplomatskem" vzdušju presenetljivo obvladovan, kar lahko, če nadaljujemo v maniri začete analitske predrznosti, pripisujemo tudi dejstvu, da bo v juniju in juliju Rusija gostila svetovno nogometno prvenstvo in si ne želi, da bi njegovo izvedbo ogrozila s popolnim političnim razkolom z Zahodom⁵.

Kako preseči ovire, ki preprečujejo nastanek skupne strategije?

Zapisano nam razgalja še nekaj: EU v svojem odnosu do Ruske Federacije (RF) ni imela – in je nima niti zdaj - koherentne zunanje-politične strategije, saj je v primeru ruskega poseganja v zadeve Ukrajine in kasnejšo aneksijo Krima, dokaj hitro sprejela skupne sankcije, v primeru incidenta z dvojnim vohunom v Salisbury-ju pa do podobne solidarnosti ni prišlo. V tem kalejdoskopu diplomatskih odzivanj držav članic EU je zelo zanimivo spremljati odzive Nemčije in Nizozemske, kjer je v preteklosti prihajalo do odkritih ruskih vohunskih aktivnosti, pa sta obe državi pri obsodbah in sankcioniranju Moskve ravnali zelo zadržano. Tu se pokaže, kako pomemben vpliv na zunanjo politiko države imajo njene strateške potrebe po redni dobavi energentov, saj si državi pri obsodbi Rusije v primeru dvojnega agenta⁶ ne moreta privoščiti ostrejših diplomatskih potez. Da pa bo mera polna, vidimo, da državi tudi še naprej trdno stojita za projektom Severnega toka, ki bo mimo Ukrajine in preko Baltika oskrboval zahodno evropske države z zemeljskim plinom⁷, predvsem pa bo njhovima gospodarstvom omogočal nemoteno rast.

Zato velja ponovno poudariti, da razmere za oblikovanje enotnega strateškega pogleda na skupne okvire sodelovanja EU in Rusije niso najbolj ugodne, vendar so bile take že v

⁵ Zanimivo bo videti, ali je Moskva svoj pravi odgovor prihranila za čas po tem najbolj pomembnem mednarodnem športnem dogodku (z izjemo Olimpijskih iger, seveda), ker je skoraj neverjetno, da tudi v tem primeru Moskva ne bi odgovorila z isto mero (op. avtorja).

⁶ In temu podobnih primerih (op. avtorja).

⁷ Projekt ima močno politično konotacijo, saj se države Vzhodne in Jugovzhodne Evrope oskrbujejo po plinovodu, ki gre preko ozemlja Ukrajine. To pa lahko pomeni tudi močno orodje političnega pritiska na te države, saj bi jih zaprtje plinovoda odrezalo od ruskih dobav, zahodnoevropske države pa težav z oskrbo ne bi imele, saj bodo imele svoj plinovod (op. avtorja).

maj 8, 2018

preteklosti in take bodo tudi v prihodnosti. Ker pa se EU ne bo preselila z našega kontinenta in bo še tudi naprej ostala obdana z obema velikima silama, je obsojena na iskanje uravnoveženega odnosa med svojimi željami in razpoložljivimi možnostmi⁸, pri čemer nas seveda skrbijo samo odnosi z našo veliko vzhodno sosedo, ki nas na zelo prikrit način nenehno ogroža. Zaradi naše sedanje in prihodnje skupne varnosti bo morala EU kar najhitreje poiskati enoten odgovor na realno pretnjo, ki jo predstavlja Rusija s svojimi vohunskimi operacijami, kibernetскими napadi in drugimi nekonvencionalnimi posegi v našo varnost.

Prepričani smo, da mora biti prvi korak pri tako težko pričakovanem oblikovanju skupne zunanje-politične strategije EU do Rusije, ohranjanje sprejetega skupnega stališča do sankcij EU v primeru ruskega poseganja v ukrajinske notranje razmere. Tu si odstopanja EU ne more in ne sme privoščiti. Države članice EU namreč nikoli ne smejo pozabiti, da kadar govorimo o Putinovi Rusiji, ta razume samo odločna in nepopustljiva stališča, saj politično omahovanje in kakršno koli razmišljanje o njihovi enostranski ukinitvi, ocenjuje kot šibkost volje in argumentov svojih političnih sogovornikov.

Zato je povsem na mestu naša naslednja paradigma, ki pravi, da je zdaj pravi trenutek za njihovo čim prejšnjo nadgraditev in razširitev z odločnejšim posegom v ruske poskuse pranja denarja, v njihove nakupe nepremičnin v posameznih državah EU, kot tudi z jasnim opozarjanjem na neprimernost njihovega kibernetiskega poseganja v različne sfere družbenega okolja v posameznih državah članicah EU. Omenjeni pristop, ki je kot naročen in pripravljen za takojšnjo uporabo, bi lahko hitro uporabili kot dodano vrednost zunanji strategiji EU, saj predstavlja za vse njene države članice sprejemljivi najmanjši skupni imenovalec bodoče skupno zunanje-politične evropsko ruske strategije, s katero bi lahko začeli omejevati Putinove namere po obvladovanju EU.

V našem diskurzu namenoma zagovarjamo postopnost, kot podlago za oblikovanje skupnega zunanje-političnega pogleda na sodelovanje z Rusijo, kajti drastični predlogi in morebitni posegi na celoten spekter medsebojnih odnosov so neuresničljivi. Dejstvo namreč je, da EU z

⁸ Vsekakor je vsakomur razumljivo, da nas ZDA ne ogrožajo (op. avtorja).

maj 8, 2018

Rusijo ne more pretrgati celotnega bilateralnega sodelovanja, niti ne more zagovarjati popolne ruske izolacije na mednarodnem prizorišču, saj jo tam še dolgo potrebuje tako pri dogovoru z Iranom⁹, kot tudi pri reševanju sirskega vprašanja. Po drugi strani pa ne smemo pozabiti, da ostrih sankcij proti Rusiji vse države članice ne bodo nikoli podprle, saj si ne moremo predstavljati, da bi bili Ciper, Grčija, Estonija, Portugalska, pa še kdo, z njimi zadovoljni in bi takoj sprejeli enotno ostro zasnovano politiko zaostrovanja bilateralnih odnosov s Putinovo Rusijo.

Kot rečeno, izgona ruskih diplomatov iz 18 držav članic EU, zaradi incidenta v Salisbury-ju, zato ne moremo prištevati med take dosežke skupne evropske zunanje politike, da bi ga lahko uporabili za začetni korak iskanja skupne dodane vrednosti pri oblikovanju nove strategije odnosov EU od Rusije, saj mu je v veliki meri botrovala, tudi z notranjim dogajanjem v ZDA povezana odločitev o nenavadno velikem številu¹⁰ izgnanih ruskih diplomatov. Britanci pa so¹¹, ob poudarjanju načela deklarirane solidarnosti sicer spodbujali ostrejši odgovor članic EU, vendar ga niso dosegli¹². Zato lahko trdimo, da so se iztočnice za odnos EU do Rusije, ki jih je EU napisala v svoji še veljavni Zunanji strategiji v marcu leta 2016, znova pokazale povsem neuporabne. Z drugimi besedami, potrdilo se je, da EU potrebuje ponovno ovrednotenje svojih odnosov s Putinovo Rusijo, ki pa morajo temeljiti na naši že sprejeti in uveljavljeni skupni odločitvi za sankcije, povezane z ruskim vmešavanjem v notranje zadeve Ukrajine.

Kaj so lahko skupna strateška izhodišča za odnose s Putinove Rusije?

Vseeno pa za sedanje odnose med EU in Rusijo ne moremo trditi, da so povsem nedorečeni in neuskkljeni, lahko pa z gotovostjo zatrdimo, da na najboljši možni način predstavljajo

⁹ Še posebej zdaj, ko ZDA poskušajo uveljaviti nove in dodatne pogoje za njeno veljavnost (op. avtorja).

¹⁰ Kar 60 diplomatov je moralo zapustiti ozemlje ZDA (op. avtorja).

¹¹ Spet zaradi specifičnih potreb sedanje konservativne vlade premierke May-eve (op. avtorja).

¹² Prav zanimivo je bilo spremljati reakcije Grčije, ki prav zaradi te solidarnosti prejema evropski denar (tudi britanski), s katerim jo EU vleče iz brezna bankrota, saj o incidentu v Salisbury-ju ni izrekla žal besede na ruski račun (op. avtorja).

maj 8, 2018

evropsko realnost. Če jih pogledamo podrobneje, lahko razberemo, da se v njih skriva tudi nekaj politične logike, saj so v resnici utemeljeni s tremi postulati, ki jih lahko razvrstimo v naslednjem zaporedju: ne priznavanje ruske aneksije Krima, zahteva po polni implementaciji sporazuma iz Minska ter gospodarske sankcije, ki so povezane s prej omenjenimi in za EU nesprejemljivimi mednarodnimi dogodki. Torej potrebno podlago imamo, toda ta, žal, v resnici ni tako enoznačna, kot je videti na prvi pogled. Prvotno doseženo enotnost namreč, zaradi pomanjkanja drugih skupnih strateško usmerjevalnih elementov, zelo načenja odvisnost evropskih držav od ruskih energetskih virov, kar za Kremelj predstavlja močan pogajalski vzvod za zmanjševanje in blaženje uspešnosti in morebitnega zaostrovanja omenjenih sankcij.

Morda je najboljši pokazatelj, kako zelo pomanjkljiva je skupna zunanja politika EU do Putinove Rusije, prav odnos Bruslja do vprašanja Ukrajine. Brez pretirane bojzani, da bi nam lahko kdo oporekal, lahko zapišemo, da v Bruslju zadnjih petindvajset let niso uspeli doreči svojega stališča do Ukrajine. Zato se še vedno ne ve, na katero stran ideološke ločnice, ki uvršča države v demokratični zahod in diktatorski vzhod, po mnenju bruseljskih politikov Ukrajina v resnici spada. Takemu stanju do neke mere botruje tudi za politike EU zelo frustrirajoče dejstvo, da se ukrajinska politična elita obnaša zelo nenačelno in ne kaže dovolj odločnosti za pot v demokracijo. Za spoštovanje vladavin prava in boj proti korupciji. Ker pa je na drugi strani prebivalstvo zelo odločno naklonjeno demokraciji, spoštovanju vladavine prava in povezovanju z evropskim Zahodom in bruseljska politična elita ne zna poiskati prave poti za stabilizacijo notranjepolitičnih odnosov v Ukrajini, ostaja odnos EU do te države povsem nedorečen in Ukrajina tako še naprej ostaja ujetnica v primežu ruskih strateških interesov.

Zato v Bruslju, zaradi pomanjkanja strateških izhodišč njegovih odnosov z Rusijo, z Ukrajino tudi ne vedo kaj početi. Tu samo sankcije proti RF ne zadoščajo, ampak mora Bruselj, prav zaradi omenjenih ukrajinskih notranjih antagonizmov, svoja stališča do te države odločno definirati in jih uveljavljati, saj lahko samo iz njih nato gradi skupno evropsko politiko do RF. Šele potem bo lahko Bruselj končno spoznal, kaj si na svojem Vzhodu v resnici želi in kako bo to lahko v razumnih časovnih okvirih tudi dosegel. Toda, kot rečeno, zadnja štiri leta EU ni naredila nič takega, da bi se lahko Putinu zoperstavila z jasnim sporočilom o svojem

maj 8, 2018

odnosu do njegove Rusije, ki bi bil strateški odgovor na njegove moralno, politično in strateško sporne ter nesprejemljive poteze, tako v Ukrajini, kot tudi v evropskem ter globalnem političnem prostoru.

Zato smo prepričani smo, da sedanje razmere v našem geopolitičnem prostoru zahtevajo, da se v EU omenjenih problemov lotimo čim prej ter zelo hitro dogovorimo potrebne ukrepe za okrepljeno in povečano obrambno sposobnost preprečevanja vseh poskusov in oblik ruskega vmešavanja v notranje zadeve EU. Seveda pa morajo biti ti koraki in odgovori subtilno naravnani, ker ni nobene potrebe, da si z njimi zapremo poti tudi do tistih delov Rusije, kjer ljudje živijo izven dosega vpliva kremeljskega obzidja, kajti nekega dne bo tudi v Rusiji nastopilo obdobje, ko se bo končala dolgoletna Putinova vladavina¹³.

Čeprav je v današnjem diskurzu sicer težko opredeliti vse, kar bi bilo potrebno storiti, če se v EU resnično želimo začeti odkrito soočati z rusko agresivno politiko v naši neposredni sosesčini in na širšem mednarodnem prizorišču, menimo, da je vseeno nujno storiti nekaj skupnih korakov, ki bodo krepili geopolitično prepoznavnost, moč in vpliv EU v soočanju s Putinovo Rusijo. Upoštevanje realno stanje v naših bilateralnih odnosih bi morali, kot rečeno, uporabiti politiko tistih postopnih korakov, za katere bi najlažje pridobili soglasje vseh držav članic EU.

Poleg že prej omenjenih skupnih potez, s katerimi bi lahko takoj nadgradili sistem sankcij proti Putinovi Rusiji, imam v mislih še nekaj aktivnosti, s katerimi bi začeli izboljševati delovanje tistih evropskih služb, ki bi uspešneje zmanjševale, nato pa močno omejevale vpliv ruske propagande; temu bi sledilo povečevanje investicij v dodatne izgradnjo skupnih kapacitet za preprečevanje ruskega hibridnega vojskovanja; nato postopno zmanjševanje energetske odvisnosti od ruskih energentov doma ter v sosednjih. In na koncu še misel: morda bi lahko EU sprejela tudi odločitev, da začne odločneje krepiti svojo prisotnost v vzhodnoevropskih državah in celo, zgolj v razmislek, začne resneje načrtovati odprtje urada EK v Donbasu.

¹³ Po novi izvolitvi se Putin kaže, da lahko samo on Rusom zagotovi varnost pred nasilnim in požrešnim Zahodom (op. avtorja).